

Valtuustoaloite Terveysmetsä

KVALT 11.03.2024 § 12

Kunnanvaltuustolle jätettiin aloite Terveysmetsästä ja sen toteuttamismahdollisuuksista Rantasalmella.

Valtuustoaloite liitteenä.

Päätös: Valtuustoaloite merkittiin tiedoksi ja päätti antaa asian kunnanhallituksen valmisteltavaksi.

KHALL 15.04.2024 § 97

Valmistelija Hallintojohtaja (vt.) Jarkko Sanisalo, p. 040 674 3467

Kunnan on edistettävä lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) mukaisesti asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Lain 6 §:n mukaan kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kunnan lakisääteiset tehtävät liittyvät koulutuksen ja varhaiskasvatusen tehtäviin, kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalveluihin, yhdyskuntasuunnitteluun, maankäyttöön, vesi- ja jätehuoltoon sekä ympäristöpalveluihin.

Kunnan tulee on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.

Hyvinvointialue vastaa lain 8 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten, yksityisten ja yleishyödyllisten toimijoiden kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen

toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Terveysmetsä on Luonnontie Oy:n toimintamalli, joka on syntynyt ko. toimijan koordinoimassa Kolme terveysmetsän mallia - verkostohankeessa (2014–2016). Mallissa on hyödynnety Luonnonvarakeskuksen luonnon hyvinvointi- ja terveystutkimuksessa kertynyttä tietoa myös verkostohankkeen kokeilualueilta kertyneitä kokemuksia ja ajatuksia. Hankkeen kokeilukohteet olivat Espoossa sijaitsevan Kylpyläkartano Kaisankodin lähiympäristön hyödyntäminen työhyvinvointitoiminnassa, Sipoon terveyskeskuksen kokeilu luontokäyntien terveyshyödyistä osana mielenterveyskuntoutujien ja 2-typin diabetesasiakkaiden hoitoa sekä Helsingin edustalla sijaitsevan Vallisaaren ympäristön mahdollisuudet toimia terveyttä edistävissä luontomatkailussa.

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus. Kohti suomalaista terveysmetsän mallia - julkaisu: <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/538373>

Rantasalmen kunnan organisaatiossa aloitteen tehtäväalue kuuluu Hyvinvoinnin ja sivistyksen toimialan Hyvinvoinnin palveluille.

Aloite on liitteenä.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Rainer Leskinen

Päätösehdotus:

Kunnanhallitus päättää merkitä valtuustoaloitteen tiedoksi ja lähettää aloitteen valmisteltavaksi Hyvinvoinnin ja sivistyksen toimialalle.

Päätös:

Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

HYSIVLTK 13.05.2024 § 54
59/06.00/2024

Valmistelija

Hyvinvointijohtaja Johanna Keränen puh. 040 161 5033

Rantasalmen kunta on satsannut pitkäjänteisesti luontoreittien kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Kunnalla on tällä hetkellä tarjolla ylläpidettyjä luontoreittejä yhteensä yli 40 kilometriä ja jääreittiä 4 km talviolosuhteista riippuen. Reittien varrelta löytyy mm. laavuja, näkö- ja lintutornit, suunnistus- ja frisbeegolf -radat, kuntoportaat ja pelikenttiä. Reitit palvelevat ympärivuotisesti luonnossa virkistyjiä, henkisestä ja fyysisestä kunnostaan huolta pitäviä niin kuntakeskuksessa kuin kylillä. Osa reiteistä on valaistu ja ne sijaitsevat pääosin metsätalousalueilla. Reitit ovat maastoiltaan ja metsärakenteiltaan hyvin monimuotoisia. Kunta tekee yhteistyötä

monipuolisten reittien mahdollistamiseksi yksityisten maanomistajien ja Rantasalmen Virkistys- ja Sivistyssäätiön kanssa.

Kuntakeskuksessa sijaitsevan Harjuntaustan kunnan omistamille alueille on tehty erillinen metsätalous- ja taajama-alueen maankäyttösuunnitelma, joka sisältää alueen metsätalous-, virkistyskäyttö- ja opetuskäyttösuunnitelmat. Harjuntaustan alue on aktiivisessa opetuskäytössä mm. luonnontiedeaineiden ja liikunnan opetuksessa ja myös retkien järjestämiskohteena.

Rantasalmen matkailualueet ovat rakentuneet luontomatkailun teemoilla ja niissä toimivat yritykset ovat kehittäneet vahvasti omaa luontoliikuntareitistöjen valikoimaansa. Porosalmen matkailualueella on tällä hetkellä erilaisia luontoreittejä yli 25 km ja lisäksi on lukuisia kilometrejä vesireittejä kesä- ja talvikäytössä. Reiteillä on virkistys-, kahvila- ja näköalarakenteita ja yksi reiteistä on teemoitettu Suomen luonto -teemalla. Matkailutoimijat mahdollistavat myös pääsyn Linnansaaren kansallispuiston alueelle ja sen pääsaarelle Linnansaareen. Matkailuyritykset tarjoavat opastettuja hyvinvointituotteita reiteille ja mahdollistavat myös varustelut omaehtoiselle liikkumiselle.

Uusi matkailurakentaminen ja matkailun tuotteistaminen niin Porosalmella kuin Asikkalassa rakentuvat monisyiselle hyvinvoinnin edistämiseksi (Wellness), erilaisille ja eri aistien elämyksille sekä luonnonrauhasta nauttimiselle. Myös lähiseudun muu mökkivuokraus perustuu pääasiassa luonnonrauhasta nauttimiseen järvimaisemassa.

Terveydellisten palveluiden kautta tapahtuva ohjaus luonnossa virkistäytymiseen tai jopa terapiataseiseen hoitotapaan, on siirtynyt hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta alkaen. Ammattilaisten kouluttamisen luonnon terveysvaikutusten käyttöön hoitokeinoina tai ohjauksena tulisi tapahtua hyvinvointialue- tai maakuntavetoisesti, jotta siitä tulisi ammattimaista ja sitä kautta laajemmin hyötyjä asukkaille tuottavaa. Myös merkittävämmät hankehaut tukevat laajaa yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Terveysmetsä -aihetta olisi ensivaiheessa hyvä saada yleiseen keskusteluun hyvinvointialueen ja kuntien välisissä yhteistyöfoorumeissa.

Metsä- ja lähiluonto on meillä Rantasalmella kaikkien niin kuntalaisten kuin vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden saavutettavissa ja nautittavissa pääasiassa korvauksetta. Kunnalla on mahdollisuus omassa toiminnassaan kehittää luonnon hyvinvointia ja terveyttä edistävien vaikutusten esille tuomista mm. osana liikunnanohjausta, ehkäisevää päihdetyötä, nuorisotyötä, kulttuuritoimea ja laajemmin sivistystoimen opetustyötä eri ikäisille. Myös luonnosta nauttimisen rakenteiden ylläpito, reittien suunnittelu ja niiden varrelle sijoitettavien kohdeopasteiden kautta tietoisuuden herättely ovat toimivia tapoja edistää luonnosta saatavaa hyvinvointia.

Parhaillaan on suunnitteilla ja rakenteilla uutta reitistöä Harjuntaustan alueen Ruutananharjun maastoon. Uusille reiteille on tulossa vaihtuvia opasteita mm. QR -koodeilla toteutettuina liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimen yhteistyönä. Opasteisiin voidaan helposti rakentaa erilaisia teemoja mm. luonnontarkkailuun ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyen. Reittien varustukseen voidaan suunnitella levähdysrakenteita tukemaan luonnossa viipymistä. Harjuntaustan alueen saavutettavuus kuntakeskuksesta on erittäin hyvä.

Mikäli kuntaan halutaan virallisemmin perustaa terveysmetsä -teemaa tai nimeä kantava alue, on alue rajattava ja suunniteltava erikseen, jotta se palvelee tarkoitustaan. Harjuntaustan alueen reitistöä vain osa sijaitsee kunnan omistamalla maa-alueella. Myös muut reitit kulkevat osin yksityisten omistamalla maa-alueilla. Matkailualueiden reitistöt ovat pääasiassa yksityisten omistamalla maa-alueilla.

Terveysmetsä -mallia on tuotteistanut yritys, joka myös myy suunnittelua ja koulutusta aiheeseen. Yritys myös kouluttaa Terveysmetsä -oppaita ja ylläpitää opasverkostoa. Terveysmetsä -mallilla ei ole erityistä sertifikaattia tai muuta vakioitua muotoa Suomessa.

Hyvinvointia luonnosta -teemaan liittyvää tietoisuutta voidaan Rantasalmella lisätä järjestämällä esim. yleisöluentoja aiheesta mm. osana hyvinvoinnin toimialan toimintaa. Hankkeistusta voidaan käyttää toimintatapana, kun siihen on selkeä tarve ja jatkumo.

Esittelijä

Hyvinvointijohtaja Johanna Keränen

Päätösehdotus:

Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta hyväksyy esitetyn vastineen valtuustoaloitteeseen ja esittää sen edelleen kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle tiedoksi merkittäväksi.

Päätös:

Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti lisäten reitistökarttojen päivityksen.
